

SEHONNAI

(részlet)*

Volt egy indiánfej, egy indián feje, egy fejdísz viselő, hosszú hajú indián fejének rajza, melyet ismeretlen művész készített 1939-ben, és amelyet

az amerikai tévében mutattak műsorzárás után egészen az 1970-es évek végéig. Úgy nevezték: indiánfej monoszkrét. Ha bekapcsolva hagyta a tévét, hallottál egy hangot 440 hertzen – amihez a hangszereket hangolják –, és láttad azt az indiánfejet, amit olyan körök vettek körül, mint a fegyverek célkeresztje. A képernyő közepén volt egy olyasmi, mint a céltábla közepe, koordinátaszerű számokkal. Az indiánfej e fölött volt, mintha csak elég lenne kicsit felemelni a fejed, és a célpont máris a célkeresztbe kerül. Ez csak egy beállítóábra volt.

1621-ben egy sikeres földvásárlás után a telepesek ünnepi lakomára hívták Massasoitot, a vampoanoagok főnökét. Massasoit kilencven emberével jelent meg. Ezért tartunk még ma is egy nagy közös étkezést novemberben. Nemzetként ezt ünnepeljük. Csakhogy az nem hálaadási lakoma volt, hanem földvásárlási lakoma. Két évre rá sor került egy másik, hasonló lakomára, ami az örök barátságot volt hivatott jelképezni. Aznap éjjel kétszáz indián esett össze holtan egy ismeretlen méregtől.

Mire Massasoit fia, Metacomet főnök lett, indiánok és zarándokok már nem lakomáztak együtt. Metacomet, akit Fülöp király néven is ismertek, kénytelen volt békeegyezményt aláírni és átadni az összes indián puskát. Három emberét felakasztották. A bátyját, Wamsuttát, mondjuk úgy, minden valószínűség szerint megmérgezték, miután a plymouthi bíróság három napra bezáratta. Mindez vezetett az első hivatalosan elismert indiánháborúhoz. Az első háborúhoz az indiánokkal. Fülöp király háborújához. Három évvel később a háború véget ért, és Metacomet szökésben volt. Benjamin Church fogta el, az első amerikai Rangerek kapitánya, egy John Alderman nevű indián segítségével. Metacometet lefejezték és feldarabolták. Felnégyelték. Teste négy darabját közeli fához kötötték, hogy a madarak hadd csipkedjenek belőle. Alderman megkapta Metacomet kézfejét, amit rummal megtöltött befőttesüvegben tartott, évekig magával hurcolt és pénzért mutogatott.

Metacomet fejét eladták Plymouth gyarmatnak harminc shillingért. Akkoriban annyi volt egy indiánfej árfolyama. A fejet karóra tűzve hordozták végig Plymouth utcáin, majd a következő huszonöt évben a Plymouth-erődben lehetett megtekinteni kiállítva.

25

1637-ben több száz píkót indián gyűlt össze az éves zöldkukoricatáncra. Telepesek vették körbe a falut, felgyújtották, és minden menekülő píkót lelőttek. Másnap, amit a kormányzó a hálaadás napjának nyilvánított, a Massachusetts-öbölbeli gyarmaton ünnepi lakomát rendeztek. Ilyen hálaadást tartottak mindenhol és minden alkalommal, amikor csak végrehajtották azt, amit „sikeres megszállás”-nak kell neveznünk. Egy ilyen ünnepségen Manhattanben az emberek állítólag píkotindián-fejeket rugdostak az utcán, mintha focilabdák lennének.

Új Forrás 2019/9 – Tommy Orange: Sehonnai
(részlet)

Az első regény, amelyet őslakos amerikai írt, és amely egyben a Kaliforniában írt első regény, 1854-ben született egy John Rollin Ridge nevű csiroki indián tollából. A *Joaquín Murieta élete és kalandjai* egy állítólag valóban élt, ugyanilyen nevű mexikói bandita életén alapult, akit Texas Rangerek öltek meg 1853-ban. Bizonyítandó, hogy megölték Murietát, és így megkapják a fejére kitűzött 5000 dollár jutalmat, levágták az említett fejet. Egy whiskyvel megtöltött befőttesüvegbe tették. A bandita cimborájának, Háromujjú Jacknek a kezét is levágták. A Rangerek bejárták Kaliforniát Murieta fejével meg Jack kezével, és egy dollárt kértek a műélvezetért.

Az indiánfej az üvegben, az indiánfej karón olyan volt, akár a felvont lobogó, amely messzire ellátszik. Ugyanígy sugározták az indiánfejmonoszkópot az alvó amerikaiaknak, miközben a nappalinkból vitorlát bontottunk a kékeszölden izzó rádióhullámokon az Újvilág partjaira, képernyőire.

GURULÓ FEJ

Van egy régi csejen történet egy guruló fejről. Azt mesélték, hogy volt egy család, akik elköltöztek a táborukból egy tó mellé: férj, feleség, lány, fiú. Reggel, miután a férj befejezte a táncot, kifésülte a felesége haját és vörösre festette az arcát, aztán elment vadászni. Amikor hazaért, a felesége arcát tisztán találta. Miután ez megtörtént párszor, úgy döntött, hogy elrejtőzik és meglesi a feleségét, mit csinál, amíg ő nincs itthon. A tóban találta a feleségét egy vízi szörnyel, egy kigyószzerű micsodával, ami szorosan átölelte az asszonyt.

A férfi szétszabdalta a szörnyet és meg ölte a feleségét. A húst hazavitte a fiának és a lányának. Azoknak feltűnt a hús íze. A fiú, aki még szopott, azt mondta: Anyámnak pont ilyen az íze. A nővére mondta neki, hogy ez csak szarvashús. Miközben ettek, egy fej gurult oda. Elszaladtak, ám a fej
26 követte őket. A lánynak eszébe jutott, hogy ahol játszani szoktak, ott sűrű a csipkebokor, és a szavaival életre keltette maguk mögött a töviseket. A fej azonban áttört a bokrokon, és ment utánuk. Akkor a lánynak eszébe jutott egy hely, ahol kövek voltak felhalmozva. A kövek meg is jelentek, amikor beszélt róluk, de azok sem állították meg a fejet, úgyhogy a lány éles vonalat húzott a porba, amiből mély szakadék lett, amin a fej nem tudott átjutni. Csakhogy egy hosszú zivatar után a szakadék megtelt vízzel. A fej átkelt a vízen, és amikor a másik oldalra ért, megfordult, és felitta az összes vizet. A guruló fej összezavarodott, berúgott. Még többet akart. Bármiből, csak többet. Mindenből, de többet. És csak gurult tovább.

Ahogy haladunk előre, egyvalamit tartsunk észben, mégpedig, hogy soha senki nem gurított le emberfejeket templomlépcsőn. Ezt Mel Gibson találta ki. A kép mégis ott él a fejünkben, legalábbis bennünk, akik láttuk a filmet: templomlépcsőn leguruló fejek egy olyan világban, amely az igazi indián világot hivatott ábrázolni az 1500-as évek Mexikójában. Még mielőtt a mexikóiak valóban mexikóiak lettek. Mielőtt eljöttek a spanyolok.

Bennünket mindig csak mások definiálnak, és örökké csak rágalmaznak, noha az interneten könnyen utána lehet nézni a valóságos történelmi tényeknek és népcsoportunk jelenlegi állapotának. Ott van a szomorú, legyőzött indián sziluettje és a templomlépcsőn guruló fejek képe, ott van a fejünkben, hogy Kevin Costner megment bennünket, John Wayne hatlövetűvel mészárol bennünket, egy Vasszemű Cody nevű olasz játszik bennünket a filmekben. Ott van a gyászoló, könnyes indián a reklámokban (szintén Vasszemű Cody), meg a szardobáló, buggyant indián, aki megmenti Jack Nicholson, a *Száll a kakukk fészkére* elbeszélője, hangja. Vannak logóink és kabaláink. Egy indián fényképének másolt másolata egy tankönyvben. Az indiánokat Kanada tetejétől, Alaszka tetejétől egészen Dél- Amerika csücskéig eltüntették, aztán tollas jelképpé redukálták. A fejünk díszít zászlókat, mezeket és fémpénzeket. A mi fejünk volt az első pennyn, az „indiáncenten”, aztán a bölényes ötcentesen, még mielőtt népként szavazhattunk volna – persze már mindegyik eltűnt, mint az igazság, hogy mi alkotta a történelmünket világszerte, vagy mint a mészárláskor kiontott tömérdek vér.

Néhányan meszárlásról szóló történeteken nőttünk fel. Hogy mi történt a népünkkel nem is olyan rég. Hogyan lábaltunk ki belőle. Hallottuk, hogy Sand Creeknél tarackkal kaszáltak le bennünket. John Chivington ezredes vezetése alatt önkéntesmilícia jött leölni bennünket, akik főleg nők, gyerekek és idősek voltunk. A férfiak vadászni mentek. Mondták, hogy húzzuk fel az amerikai zászlót. Felhúztuk azt is, meg egy fehér zászlót is. Megadjuk magunkat, integetett a fehér zászló. Ott álltunk a két zászló alatt, azok meg ránk rontottak. És nem is pusztán megöltek, de szétcincáltak. Megcsonkítottak. Eltörték az ujjunkat a gyűrűnkért, levágták a fülünket az ezüstkarikáért, megskalpoltak a hajunkért. Fák üregébe bújtunk, eltemettük magunkat a homokba a folyóparton. Az a homok vöröslött a vértől. Kitépték a meg nem született babákat a pocakból, elvették azt, ami lenni akartunk, a gyerekeinket, még mielőtt gyerekek lehetek volna, a babákat, mielőtt babák lehetek volna, kitépték őket a méhünkéből. Csecsemők puha fejét fának csapták. Aztán elvették a testrészeinket tróféának, és színpadon mutogatták Denver belvárosában. Chivington ezredes a levágott testrészeinkkel táncolt, nők szeméremszőrével táncolt részegen, és a körülötte összeverődött tömeg még nála is rosszabb volt, amiért újongott és vele nevetett. Ünnepeltek.

Új Forrás 2019/9 – Tommy Orange: Sehonnai
(részlet)

27

KEMÉNY, GYORS

Az, hogy nagyvárosokba vittek bennünket, az utolsó, szükséges lépés volt ahhoz, hogy asszimiláljanak, elnyeljenek, kiradírozzanak bennünket: egy ötszáz éves népiértő hadjárat lezárása. Csakhogy a város megújított bennünket, mi pedig a magunkévá tettük a várost. Nem veszünk el a magas épületek tengerében, a névtelen tömegek áradatában, a forgalom szakadatlan zajában. Megtaláltuk egymást, indiánközpontokat alapítottunk, ahol megmutattuk a családjainkat és a szertartásainkat, a táncainkat, a dalainkat, a gyöngysorainkat. Lakásokat vettünk vagy béreltünk, az utcán aludtunk, felüljárók alatt; iskolába jártunk, beálltunk a hadseregbe, indiánbárokba jártunk a Fruitvale negyedben Oaklandben és a Mission kerületben San Franciscóban. Vasúti tehervagonból álló falvakban éltünk Richmondban. Csináltunk műalkotásokat, csináltunk gyereket, lehetőséget teremtettünk arra, hogy a népünk ide-oda járhasson a rezervátum és a város között. Nem meghalni költöztünk a városokba. A járdák meg az utcák, a beton: elnyelte a fáradságunkat. Az üveg, fém, gumi és drót, a sebesség, a robogó tömegek:

a város befogadott bennünket. Akkor még nem voltunk urbánus indiánok. A folyamat az Indiánkitelepítési határozat része volt, ami az „Indiánmegszüntetési politika” részét képezte, ami pedig pontosan az volt és az ma is, aminek hangzik. Úgy nézzenek ki és úgy viselkedjenek, mint mi. Legyenek olyanok, mint mi. És így tűnjenek el. De nem csak erről volt szó. Sokan önként jöttünk, újrakezdeni, pénzt keresni vagy új élményekért. Néhányan azért jöttünk a nagyvárosba, hogy meneküljünk a rezervátumból. Miután a második világháborúban harcoltunk, maradtunk a városban. Vietnám után is. Maradtunk, mert a város zaja olyan, akár a háború zaja, és a háborút nem hagyhatod ott, ha már egyszer benne voltál, csak kordában tarthatod – ami könnyebb, ha látod és hallod magad körül azt a gyors fémeket, azt az állandó sortüzet, az utcákon és autópályákon golyókként szárguldó autókat. A rezervátum csendje, az útszéli faluk, a vidéki közösségek; az a fajta csend csak még jobban kihangsúlyozza a lángoló agyad lármáját.

Ma már sokan urbánusok vagyunk. Ha nem azért, mert városban élünk, akkor azért, mert az interneten élünk. Megnyitott böngészőablakok felhőkarcolóiban. Régebben járdaindiánnak neveztek bennünket. Városiasodottnak, felszínesnek, inautentikusnak, kultúravesztett menekültnek, almának. Az alma kívül piros, de belül fehér. Pedig mi az vagyunk, amit az őseink csináltak. Ahogyan életben maradtak. Az emlékek vagyunk, amikre nem emlékszünk, amik bennünk élnek, amiket érzünk, amik énekre, táncra és imára készítetnek, az emlékek érzései váratlanul fellángolnak-kibomlanak az életünkben, ahogyan a takarón átüt egy olyan sebből származó vér, amit annak az embernek a golyója ütött, aki hátba lőtt bennünket a hajunkért, a fejünkért, a vérdíjért, vagy csak, hogy megszabaduljon tőlünk.

Amikor először támadtak ránk golyókkal, nem álltunk meg, pedig a golyók kétszer olyan gyorsak voltak, mint a sikolyunk, és akkor is mentünk tovább, amikor a forró és sebes golyók átszakították a bőrünket, szétzúzták a csontjainkat, a koponyánkat, átlukasztották a szívünket, mi csak mentünk tovább, még amikor láttuk is, hogy a golyóktól a testünk a magasba repül, mint megannyi zászló, mint az a sok zászló és épület, ami a magasba szökött, mindannak a helyébe, aminek előtte ismertük ezt a földet. A golyók előjelek voltak, szellemek egy kemény, gyors jövő álmából. A golyók továbbmentek, miután átfúródtak rajtunk, az eljövendő dolgok ígérete lettek, a sebesség és a gyilkolás ígérete, a határok és épületek kemény, gyors vonalainak ígérete. Mindent elvettek, és olyan finom porrá őröltek, mint a puszkapor, diadalmas sortüzet lőttek a levegőbe, és az eltévedt golyók kiröppentek a rosszul megírt, feledésnek szánt történelmek semmijébe. Még ma is kőszá golyók és következmények találják el a gyánútlan testünket.

A városi indián a városban született nemzedék. Régóta vándorlunk, de a föld veled tart, akár az emlékezet. A városi indián a városhoz tartozik, a város pedig a földhöz. Itt minden úgy alakul, hogy idomul minden más élő és nem élő dologhoz a földön. Minden viszonyunkhoz. Akármilyen is a folyamat – kémiai, szintetikus, technológiai vagy egyéb –, ami révén bármi elnyeri a mostani formáját, a terméke attól még az élő föld terméke. Épületek, autópályák, autók: ezek talán nem a földhöz tartoznak? A Marsról hozták őket, a Holdról? Azért mások, mert feldolgozzák, gyártják vagy kezelik őket? Mi olyan mások vagyunk? Mi talán nem voltunk valaha teljesen más, *Homo sapiens*, egysejtű organizmus, úrpor, Nagy Bumm előtti azonosíthatatlan kvantumelmélet? A városok is úgy alakulnak ki, ahogyan a galaxisok. A városi indián otthon érzi magát egy belvárosi épület árnyékában. Jobban megismertük Oakland központjának látképét, mint bármelyik szent hegyláncot, jobban a vörösfenyőerdőket Oakland dombjain, mint bármelyik sűrű vadont. Jobban ismerjük az autópálya hangját, mint a folyókét, a vonat sípját, mint a farkasok vonítását, jobban ismerjük a benzint, az esős beton és az égett gumi szagát, mint a cédrusét, zsályáét vagy akár a navahó kenyérét – ami egyébként nem ősi népi étel, ahogyan eredetileg rezervátumok sem voltak, de semmi sem eredeti, minden valami másból jön, ami előtte semmi volt. Minden új és pusztulásra ítélt. Buszon, vonaton és autóban utazunk betonsíkságokon keresztül, felett és alatt. Az indiánlét lényege sosem az volt, hogy visszatérjünk a földhöz. A föld vagy ott van mindenhol, vagy nincs sehol.

(Fordította: Pék Zoltán)

*A kötet a 21. Század Kiadónál jelenik meg. A részletet a kiadó engedélyével közöljük. (A Szerk.)